

Snaží se tedy získat zpět vládu nad sebou samou. Marně. Emoce, které ji zaplavují, když vidí pana de Nemours, nebo při prostém vyslovení jeho jména, jsou nesčetné porážky její vůle. Pokaždé, když prozrazuje tyto pocity a když páchá činy, které ji zavazují, je to proti její vůli a téměř bez nejmenšího záměru. Jasnozřivost, kterou si při tom všem uchovává, jí není žádnou záchranou.

Paní de Chartres si všimne této náklonosti, ale smrtelně onemocní. Matka si tedy zavolá dceru ke svému lůžku. „Jste na okraji záhuby,“ řekne jí. A poté, co jí připomene, co je povinna svému manželovi a co sama sobě, podřídí se své vlastní dceři a přenechá vše na její zodpovědnost. Moc paní de Chartres náhle ustupuje křehkosti. Vkládá svůj věčný život do rukou kněžny de Clèves: „Kdyby vás mohly donutit k tomu, co si přeji, jiné důvody než ty spojené s ctností a vaší povinností, řekla bych vám, že pokud by něco mohlo zkazit štěstí, v které doufám, když odcházím z tohoto světa, bylo by to vidět vás padnout jako ostatní ženy.“ To jsou poslední slova paní de Chartres. Paní de Clèves je těmito slovy otřesena. Nepotřebuje věřit v posmrtný život, aby cítila k nebožce závazek. Se zoufalou prozíravostí si všímá, jak je vždy poražena a přemožena svou nákloností, a proto učiní neočekávané rozhodnutí.

Prozradí vše svému muži. Kněžna de Clèves se *spolehne* na svého muže a *svěří se* mu, že se zamilovala do jiného: „Je pravda, že mám své důvody k tomu, abych se vzdalovala od dvora, a že se chci vyhnout nebezpečí, kterému někdy čelí osoby mého věku. Nikdy jsem ani nenaznačila slabost. Nebála bych se ji projevit, kdybyste mi dovolil opustit dvůr nebo kdybych měla ještě paní de Chartres, aby mi pomohla chovat se patřičně. Jakkoli nebezpečné bude mé rozhodnutí, zhostím se ho s radostí, abych si i nadále zasloužila být vaší ženou. Tisíckrát vás prosím o odpuštění, jestliže se vám mé pocity nelíbí, nicméně nikdy se vám nezprotívím svými činy. Pomyslete, že, abych udělala to, co jsme právě udělala, je třeba pociťovat k manželovi více přátelství a více úcty než kdy kterákoli žena pociťovala. Vedte mě, mějte se mnou slitování, a milujte mě i nadále, pokud můžete.“ Po uvedení knihy na trh ohromila tato scéna každého. Způsobila přímo skandál. V salonech se rozpoutaly hádky. A společenská revue tehdejší doby *Mercure Galant* provedla velkou anketu, jakýsi průzkum veřejného mínění, kterou takto shrnul svým rozvláčným stylem vedoucí revue Donneau de Visé: „Máme zde cnostnou ženu, která chová veškerou možnou úctu ke svému manželovi, dokonale počestnému muži, ženu, která je neustále přemáhána velmi silnou vášní pro jiného muže, nicméně se ji pokouší potlačit všemi možnými prostředky. Tato žena se chce odebrat na místo, kde už nikdy nebude vystavena pohledu tohoto milovníka, o kterém ona ví, že on ji miluje, aniž by on věděl, že i ona miluje jeho, ale nemůže přimět svého muže souhlasit s tímto životem v ústraní, aniž by mu neodhalila, co cítí k tomuto milovníkovi, před kterým se snaží utéci. Ptám se, zda je pro ni lepší svěřit se svou vášní manželovi nebo vše zamlčet – a to i přes hrozbu bojů, které bude muset neustále podstupovat kvůli nevyhnutelným příležitostem vidět tohoto milovníka, od něhož se nemůže vzdálit nijak jinak než důvěrným sdělením, o které se tu jedná.“

Mimořádně složitý styl této milostné případové studie však čtenáře *Mercure Galant* neodrazuje. Právě naopak. Pod pseudonymy stejně tak rozmanitými jako roztomilými – Nadpozemský Neurvalec, Pastýř od břehů řeky Juiny, Zeměměřič z Guyenne – se odpovědi jen hrnou. Zeměměřič z Guyenne, o jehož identitě všichni věří, že jde o spisovatele Bernarda Le Bouyer de Fontenella, je nadšen knihou i spornou scénou. Nicméně většina čtenářů je nespokojená. Pro ně bylo vyznání kněžny de Clèves zároveň nemístné i zhoubné, neboť narušilo mír domácností. Toto extravagantní doznání se podle slov hraběte de Bussy-Rabutin odchýlilo jak od slušnosti, tak od pravděpodobnosti. Nemělo se stát a nemohlo se stát. Nikdo by se takto nezachoval. Bezcitný de Beauvais prý vyjadřuje jednotný názor

svých přátel, když nás ujišťuje, že žena by měla raději „na věky bojovat a klidně i zemřít v těchto soubojích“, než aby rmoutila manžela.

Jsme odděleni propastí těchto rozhořčených úvah. Nejvyšší hodnotu tu už však nepředstavuje mír, ale štěstí. Upřímnost, už od Rousseaua, sesadila slušnost. Pokrok v rovnosti postavení způsobil, že manžel už není pánem. Nakonec, a to především, literatura s velkým L, zejména *Kněžna de Clèves*, nás vedla k posuzování pravděpodobnosti textů, které přináší osvícení a vrhají světlo na dvojsmyslnost lidských záležitostí. Svým přiznáním nechce paní de Clèves narušit pouto, které ji spojuje s manželem, ale chce ho posílit.

celkově velmi dobré, slabší i silnější místa, pozor na chyby v češtině, závažnější až P23